

Bjergprædikenen

ETIKKENS NORM

Etik handler grundlæggende om, hvordan vi mennesker bør opføre os. Ordet etik stammer fra det græske ord Ethos, som kan oversættes med skik, brug og vane. Ordet moral ligger meget tæt opad. Som regel skelner man mellem begreberne på den måde, at etik er teorien (det vi tænker og taler) bag moralen, hvorimod moral er etikkens praksis (det vi gør).

Spørgsmålet om, hvordan mennesker bør opføre sig, fører ofte voldsomme diskussioner med sig, for vi mennesker kan være meget uenige om, hvad der er rigtigt og forkert. Er det fx okay at få foretaget en abort? Er ægteskabet kun mellem én mand og én kvinde? Hvordan bør fjender og kriminelle behandles? Der er mange delte meninger om, hvad der er rigtigt at gøre. Men der er et andet spørgsmål, som trænger sig på: Hvem eller hvad bestemmer, hvad der er rigtigt og forkert? Med andre ord: Hvad er normen (rettesnoren) for etikken, altså den måde, vi mennesker bør opføre os på?

Også i spørgsmålet om normen for etikken er der uenighed. Bestemmer vi mennesker selv, hvad der er rigtigt og forkert – og i så fald: Hvem har ret? Eller har vi mennesker brug for noget ud over os selv, som fx Gud, til at fortælle, hvad der er rigtigt og forkert – og i så fald: hvordan kan vi vide, hvad Gud mener om det ene eller andet?

De fleste kristne har gennem alle tider haft Bibelen som etisk norm, idet denne bog er blevet anset for at være Guds ord til mennesker. Dvs. at i tilfælde, hvor noget skulle vurderes som enten rigtigt eller forkert, så ville Bibelen blive brugt som norm/rettesnor. I dele af verdenshistorien har Bibelen derfor haft meget stor indflydelse på menneskers adfærd og lovgivning. I Bibelen står både De 10 Bud og en prædiken af Jesus, som har været til særlig stor inspiration blandt mennesker verden over - både kristne og ikke-kristne.

SPØRGSMÅL

- Hvem eller hvad bestemmer normen for din adfærd og når du skal vurdere, om noget er rigtigt eller forkert?
- Hvad tænker du om, at nogle mennesker lader en bog som fx Bibelen eller Koranen være normen for, hvad de mener, der er rigtigt eller forkert at gøre?
- Hvad tænker du om, at nogle mennesker ikke har andet end sig selv eller andre mennesker til at afgøre, hvad der er rigtigt eller forkert at gøre?

DE 10 BUD

Baggrunden for De 10 Bud

Bibelen består af 66 forskellige bøger med mange forskellige genrer. De første fem bøger kaldes 1.-5. Mosebog. 1. Mosebog omhandler historiske beretninger om skabelsen, syn-defaldet og Guds udvælgelse af Israels folk blandt alle verdens folkeslag. 2.-5. Mosebog omhandler Israels folks slaveri i Egypten, deres udfrielse under ledelse af Moses og ørkenvandringen gennem 40 år.

Mens israelitterne var i Egypten blev de et stort folk og Egyptens konge (farao) begyndte at se dem som en trussel mod hele hans rige. Derfor tvang han dem til at være slaver. Slaveriet fortsatte gennem 400 år, og de måtte bøje sig for farao som deres herre.

Gud havde dog udvalgt Israel til at høre til ham, og han lovede, at slaveriet under farao skulle ophøre. Det var en dramatisk befrielse, som man kan læse om i 2. Mos. 1-14. Israels folk blev befriet fra slaveriet under faraos herredømme. Nu var det i stedet Gud, der var folkets herre, og han gav dem en lang række love, som de skulle adlyde - i alt 613 love. Lovene omhandlede nogle regler, som var særligt gældende for Israels folk og andre regler, som gælder alle mennesker. De 10 Bud er de mest kendte af alle lovene.

De 10 Bud

Man kan læse De 10 Bud i 2. Mos., kap. 20 v. 1-17. Budene kan inddeles forskelligt. Herunder er to eksempler. Se andre eksempler her og baggrunden for de forskellige inddelinger.

Katolsk/luthersk inddeling		Jødisk inddeling	
1.	Jeg er din Gud. Du må ikke have andre guder.	1.	Jeg er Herren din Gud, som førte dig ud af Egypten, af trællehuset.
2.	Du må ikke misbruge Guds navn.	2.	Du må ikke have andre guder end mig
3.	Du skal holde hviledagen hellig.	3.	Du må ikke bruge Herren din Guds navn til løgn
4.	Du skal ære din far og din mor.	4.	Husk sabbatsdagen og hold den hellig.
5.	Du må ikke slå ihjel.	5.	Ær din far og din mor.
6.	Du må ikke bryde ægteskabet.	6.	Du må ikke begå drab.
7.	Du må ikke stjæle.	7.	Du må ikke bryde et ægteskab.
8.	Du må ikke vidne falsk mod din næste.	8.	Du må ikke stjæle.
9.	Du må ikke begære din næstes hustru.	9.	Du må ikke vidne falsk mod din næste.
10.	Du må ikke begære de ting, der hører din næste til.	10.	Du må ikke begære din næstes hus. Du må ikke begære din næstes hustru, hans træl eller trælkvinde, hans okse eller æsel eller noget som helst af din næstes ejendom.

FAKTA

På hebræisk hedder det ikke 'de 10 bud', men derimod 'de 10 ord'

JØDERNES FORSTÅELSE AF DE 10 BUD

Ordet 'jøde' betegner en person, som hører til den jødiske befolkningsgruppe - ligesom ordet 'danser' betegner en person, som hører til den danske befolkningsgruppe. Jødedommen er en betegnelse for den religion, som gennem historien er knyttet til det jødiske folk. Det betyder dog ikke, at alle jøder er religiøse eller "følger" jødedommen, men stort set alle, der gør det, er jøder. Så når man spørger efter jødernes forståelse af De 10 Bud, så hentyder man ubevidst til de religiøse jøder, som følger jødedommen.

Jødedommen kan se ud på mange forskellige måder, og det kan nogle gange være vanskeligt at forstå, hvad religiøse jøder egentlig mener eller gør. Der er dog ét ord, som er meget vigtigt at kende, for at forstå hvad traditionel jødedom er. Det er ordet 'tradition'. Jødedommen handler, groft sagt, om de traditioner, der gennem tiden er blevet udviklet. Og traditioner laver man ikke om, men man udvikler på dem og føjer nye til. Det er derfor traditionen, der gør jødedommen til det, den er i dag.

Én af de traditioner, der går meget langt tilbage, drejer sig om 'den mundtlige lov'. Denne lov er meget væsentlig, hvis man vil vide, hvordan religiøse jøder forstår bl.a. De 10 Bud.

Den mundtlige lov

I traditionel jødedom siger man, at da Israels folk var i ørkenen ved Sinai bjerg, så fik de af Gud den skriftlige lov og den mundtlige lov. Den skriftlige lov kan man læse i 1.-5. Mosebog, men deri henvises aldrig til den mundtlige lov. Alligevel siger traditionen, at Moses på Sinai bjerg fik givet den mundtlige lov. Pointen er, ifølge traditionen, at den skriftlige lov indeholder mange love, som ikke forklarer, hvordan man i praksis skal overholde den pågældende lov. Den mundtlige lov blev derfor, ifølge traditionen, givet for at hjælpe

Israels folk til at forstå, hvad der menes med den skriftlige lov.

Fx siger De 10 Bud, som er en del af den skriftlige lov, at man skal holde sabbatsdagen/hviledagen hellig. Men hvad betyder det i praksis? Ifølge traditionel jødedom hjælper den mundtlige lov til at forstå dette, idet sabbatsloven i denne er inddelt i 39 arbejdsgræne, som var forbudt at udføre på sabbatten.

Traditioner på Jesu tid

Den mundtlige lov blev nedskrevet ca. 200 år e. Kr. Sidenhen er der kommet et væld af forklaringer til, hvordan den mundtlige lov skal forstås. Men man ved dog, at der allerede på Jesu tid var mange religiøse traditioner, som fik mere opmærksomhed end det, der stod skrevet. Farisæerne var en religiøs gruppe, som gik meget op i, hvordan Bibelen skulle forstås, og ifølge Jesus sagde de faktisk mange gode ting (Matt 23,1-2). Men Jesus var meget imod, at de gik mere op i, hvordan de mundtlige traditioner tolkede de skriftlige bud (Matt 15,1-20).

Hvad er så jødernes forståelse af De ti Bud?

Det korte svar er, at det ifølge traditionel jødedom er et spørgsmål om, hvad traditionen siger om det pågældende bud. Gennem tiden er der tilføjet yderligere forklaringer til de tidligere lavede traditioner. Derudover er der mange religiøse jødiske retninger, som går mere eller mindre op i traditionerne.

FAKTA

Vidste du, at der blandt nogle meget religiøse jøder diskuteres, om man må pille næse på en sabbat uden at overtræde forbuddet mod at arbejde på hviledagen?